

ZESTAWIENIE ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH GMINY OŚWIĘCIM

Fundacja Mapa Pasji

Kraków, 2017

1. Wstęp

Celem niniejszego zestawienia jest zebranie w jednym miejscu walorów turystycznych gminy Oświęcim. Jest to zespół cech przyrodniczych oraz pozaprzyrodniczych, które w powiązaniu z zagospodarowaniem turystycznym i dostępnością komunikacyjną decydują o zainteresowaniu obszarem gminy ze strony turystów. W niniejszym opracowaniu przyjęto założenie, iż każdy z wymienionych walorów turystycznych posiada potencjał by stać się przedmiotem zainteresowania turystów oraz by przyciągać ruch turystyczny. W konsekwencji termin „walor turystyczny” zastąpiono terminem „atrakcja turystyczna”.

Poniższe zestawienie obejmuje podział na:

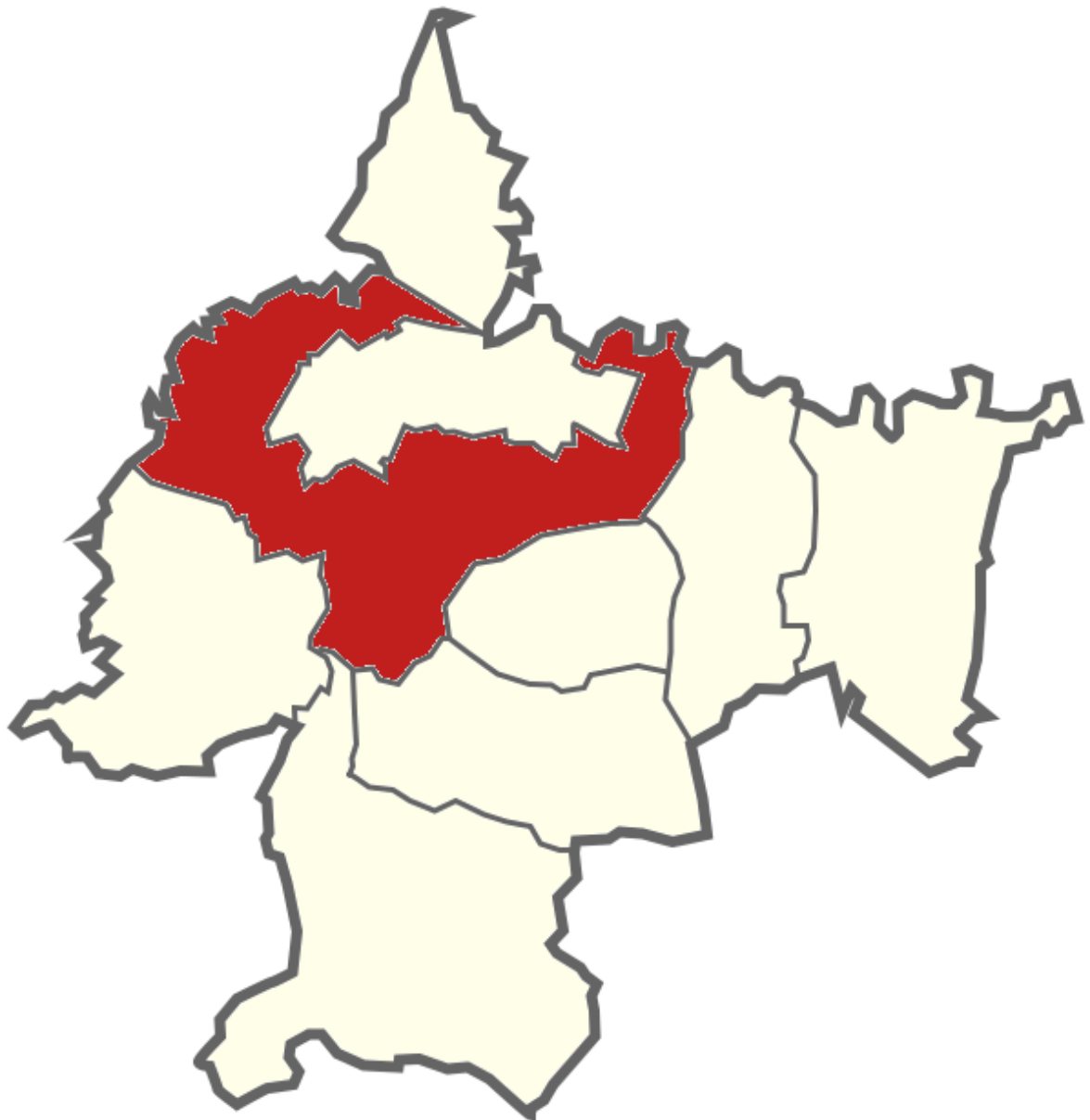
- **atrakcje przyrodnicze: stawy rybne, obszary chronione, punkty widokowe**
- **atrakcje kulturowe** (w tym historyczne): muzea i skanseny, stanowiska archeologiczne, zabytki architektury i budownictwa, obiekty historyczno-wojskowe, miejsca i muzea martyrologii, zabytki działalności gospodarczej i techniki.
- **atrakcje specjalistyczne**, na które składają się na nie te cechy i elementy środowiska naturalnego, które umożliwiają uprawianie turystyki kwalifikowanej, ale także infrastruktura rekreacyjna i towarzysząca znajdująca się na terenie gminy.

Baza atrakcji posłuży w przyszłości do konstruowania planów rozwoju turystyki na obszarze Gminy Oświęcim w tym do, sprawnego zarządzania bazą turystyczną, kreowania produktów ruchu turystycznego itp.

2. Położenie Gminy

Gmina wiejska Oświęcim (pow. 75 km²) leży w województwie małopolskim, w powiecie oświęcimskim na styku z województwem śląskim, między trzema dużymi miastami: Krakowem (ok. 70 km), Katowicami (ok. 35 km) i Bielskiem-Białą (ok. 35 km). Gmina wraz z sąsiadującym z nią pośrodku miastem Oświęcimiem zajmuje centrum dna rozległej Kotliny Oświęcimskiej obejmującego m. in. widły dużych rzek Wisły, Przemszy i Soły oraz tereny od strony południowej przylegające do Wysoczyzny Osieckiej. Gmina Oświęcim graniczy ponadto z gminami: Bojszowy, Brzeszcze, Chełmek, Kęty, Libiąż, Miedźna, Osiek, Polanka Wielka i Przeciszów.

Rys. 1: Położenie gminy Oświęcim w powiecie oświęcimskim

Przez obszar gminy przechodzi droga krajowa nr 44 relacji Gliwice – Oświęcim – Kraków, drogi wojewódzkie nr 948 relacji Oświęcim – Żywiec, nr 933 relacji Chrzanów – Rzuchów. Gęstość sieci drogowej na terenie gminy jest ponad dwukrotnie większa od średniej gęstości dróg w całym kraju. Przez obszar gminy przebiegają również trzy magistrale kolejowe relacji: Oświęcim – Katowice – Lubliniec, Oświęcim – Zator – Kraków oraz Zebrzydowice – Czechowice – Oświęcim – Trzebinia, ze stacją węzłową w Oświęcimiu. Komunikacja zbiorowa na terenie gminy obsługiwana jest przez Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. Oświęcim, a na dalekobieżnych trasach, przez licznych przewoźników państwowych i prywatnych.

Bliskość autostrady A4, umożliwia m.in. swobodny i sprawny dostęp do międzynarodowych portów lotniczych w Krakowie-Balicach (ok. 60 km) i Katowicach – Pyrzowicach (ok. 70 km). Komunikacja zbiorowa na terenie gminy obsługiwana jest przez Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. Oświęcim, a na dalekobieżnych trasach, przez licznych przewoźników państwowych i prywatnych. Ważną z punktu widzenia komunikacji (jak również rozwoju turystyki) jest też Droga Wodna Górnej Wisły łącząca Oświęcim z Krakowem.

Gminę tworzy 13 miejscowości: Babice, Broszkowice, Brzezinka, Dwory Drugie, Grojec, Harmęże, Łazy, Pławy, Poręba Wielka, Rajsko, Stawy Monowskie, Włosienica, Zaborze, zorganizowanych w 13 sołectwach (miejscowość Łazy wchodzi w skład sołectwa Grojec, a miejscowość Grojec jest podzielona na dwa sołectwa: Grojec oraz Stawy Grojeckie).

Rys. 2: Sołectwa Gminy Oświęcim

3. Atrakcje turystyczne gminy Oświęcim

3.1. Atrakcje przyrodnicze:

Pod względem geograficznym gmina leży w środkowej części Kotliny Oświęcimskiej w widłach rzek: Soły i Wisły, pod względem fizyczno-geograficznym teren jest zaliczany do dwóch mezoregionów: Doliny Górnej Wisły, Podgórze Wilamowickiego. Pod względem morfologicznym gmina położona jest w obrębie dwóch głównych poziomów teras rzecznych: holoceniowej, która swoim zasięgiem obejmuje dna dolin Wisły, Soły, i Macochy, nadbudowanych w okresach większych powodzi z licznymi starorzeczami częściowo wypełnionymi wodą oraz stawami rybnymi i plejstoceńskiej, która obejmuje obszar garbów i wysoczyzn pokrytych utworami lessowymi, które użytkowane są głównie rolniczo. Teren gminy leży na wysokości od 230 do 260 metrów n.p.m.

Dno Doliny Wisły pokrywają lasy łęgowo-wiązowe, olszowo-jesionowe, zaś w Dolinie Soły charakterystyczne zarośla łęgowe. Występują tu urokliwe starorzecza (Babice, Dwory II). Uwarunkowania przyrodnicze powodują, iż omawiany teren charakteryzuje się bogactwem zbiorowisk roślinnych związanych z terenami wodnymi jak również bogatą fauną (głównie ryby i ptactwo), związaną z dużą ilością zbiorników wodnych.

3.1.1. Stawy rybne

Szczególnie charakterystyczne dla tutejszego krajobrazu są liczne stawy rybne grupujące się w dość znacznym oddaleniu od wspomnianych rzek i co ciekawe – wyżej od nich położone, dzięki systemowi kanałów oraz wykorzystaniu wody z lokalnych strumieni i potoków.

Stawy rybne cechują się wyjątkową malowniczością z uwagi na bogactwo roślinności wodnej i przybrzeżnej oraz ptactwa wodnego. Do najpiękniejszych należy zespół lilii wodnych, w którym dominują grzybienie białe oraz grązele żółte o podobnych dużych pływających liściach i nieco mniejszych od grzybieni białych kwiatach (m. in. Harmęże). Ponadto oprócz rzęsy pospolitej tworzącej często zielony dywan na wodach stojących występują tzw. "pływające listki", czyli spirodela wielkokorzeniowa. Przybrzeżna roślinność tataraku, pałki szeroko i wąskolistnej oraz trzciny pospolitej, wrze życiem licznego tu ptactwa wodnego.

Występują tu prawie wszystkie gatunki począwszy od największych, jakimi są łąbiedzie poprzez czaple, perkozy jedno i dwuczube, kaczki krzyżówki, rzadkie dziś bąki z rodziny czapli, łyski, cyranki, kurki wodne, kuliki a skończywszy na maleńkich trzciniażkach, gniazdujących w zawieszonych "koszykach" wśród kołyszących się trzcin. Nad stawami szybują potężne jastrzębie z rodziny błotniaków a na Satwach Monowskich na terenie Dworów Drugich występują bardzo rzadkie już dziś ślepowrony, również z gatunku czapli. Szczególnie liczne są tu bażanty.

Największe zespoły stawów to:

- Stawy Monowskie,
- Stawy Poręba Wielka,
- Stawy Zaborze
- Stawy Grojeckie
- Stawy Harmężę
- Stawy Adolfińskie

Wszystkie w/w kompleksy stawów leżą w granicach obszarów Natura 2000 (opis poniżej):

- *Dolina Dolnej Skawy* (Stawy Monowskie),
- *Dolina Dolnej Soły* (Stawy Poręba Wielka, Stawy Zaborze, Stawy Grojeckie, Stawy Adolfińskie),
- *Stawy w Brzeszczach* (Stawy Harmężę).

3.1.2. Formy ochrony przyrody

Na terenie gminy Oświęcim znajduje się 17 obszarów chronionych, wśród których są: obszary Natura 2000, rezerwat przyrody, zespół przyrodniczo-krajobrazowy, użytek ekologiczny i pomniki przyrody ożywionej.

3.1.2.1. Obszary Natura 2000

Na terenie gminy Oświęcim znajdują się rzadkie i nieliczne w skali Europy siedliska ptasie i roślinne występujące na terenie gminy, zaliczono do obszarów chronionych Natura 2000.

Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 wprowadzonej w Polsce w 2004 r jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Drugim jej celem jest ochrona różnorodności biologicznej.

Podstawą funkcjonowania programu są dwie unijne dyrektywy:

- Dyrektywa ptasia z 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa - określa kryteria do wyznaczania ostoi dla gatunków ptaków zagrożonych wyginięciem, tzw. Obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO);
- Dyrektywa siedliskowa z 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory - ustala zasady ochrony pozostałych gatunków zwierząt, a także roślin i siedlisk przyrodniczych oraz procedury ochrony obszarów szczególnie ważnych przyrodniczo. Jest podstawą do wyznaczania specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO).

W myśl wyżej wymienionych aktów prawa każdy kraj członkowski Unii Europejskiej ma obowiązek zapewnić siedliskom przyrodniczym i gatunkom wymienionym w załącznikach Dyrektywy siedliskowej i ptasiej warunki sprzyjające ochronie, lub zadbać o odtworzenie ich dobrego stanu m.in. poprzez wyznaczenie i objęcie ochroną obszarów, na których te siedliska i gatunki występują.

Dolina Dolnej Skawy (OSO), kod obszaru: PLB120005

Obszar obejmuje największe kompleksy stawów w dolinie górnej Wisły (w gminie Oświęcim Stawy Monowskie oraz Rezerwat „Żaki”). Prowadzona jest tu intensywna hodowla ryb, ale wiele stawów jest mocno zarośniętych roślinnością wodną. W ostoi znajdują się żwirownie z wyspami, chętnie zasiedlanymi przez ptaki.

Geologia i gleby:

Najbardziej rozpowszechnionymi utworami geologicznymi są utwory młodszego plejstocenu. Na wysoczyznach występują one jako deluwia, lessy lub utwory lessopodobne, w obszarze wyższych teras akumulacyjnych dolin rzecznych są to piaski, żwiry i pyłowe utwory lessowate. Najniższe terasy dolin rzecznych zbudowane są z utworów holocenijskich takich jak żwiry i

piaski, przykryte glinami, mułami i iłami serii powodziowej. Pod osadami czwartorzędowymi, na głębokości poniżej 300 metrów, w utworach karbońskich znajdują się znaczne pokłady węgla kamiennego. Główne typy gleb Doliny Dolnej Skawy to gleby brunatne, bielcowe i mady.

Hydrologia:

Najważniejszym elementem sieci hydrograficznej Doliny Dolnej Skawy są duże kompleksy stawów hodowlanych:

Spytkowice, Przeręb, Bugaj i Stawy Monowskie. Sprzyjające warunki geomorfologiczne oraz geologiczne (trudno przepuszczalne podłoże zbudowane z gruntów gliniastych, na których zalega warstwa namułów) oraz łatwość doprowadzania i odprowadzania wody ze stawów sprawiły, że hodowla ryb na tym terenie prowadzona jest od XIV wieku. Główne rzeki to Wisła i uchodząca do niej Skawa, które, wraz z wszystkimi swoimi dopływami, tworzą

bogatą sieć rzeczną. Sieć rzek uzupełnia gęsta sieć rowów melioracyjnych oraz rowów doprowadzających wodę do poszczególnych stawów.

Struktura krajobrazu:

Krajobraz kształtowany jest przez mozaikę pól uprawnych, otwartych stawów hodowlanych i użytków zielonych. Część terenów, zwłaszcza położonych w dolinie Wisły i Skawy to niziny, a część to tereny pagórkowate i wyżynne. Znajdują się tu również stare żwirownie z wyspami chętnie zasiedlanymi przez ptaki. Wisła i Skawa mają kręty bieg, a towarzyszą im liczne starorzecza i terasy rzeczne.

Korytarze ekologiczne:

Dolina Dolnej Skawy wraz z obszarami: Dolina Dolnej Soły, Stawy w Brzeszczach i Dolina Górnej Wisły, stanowią ważny kompleks obszarów chroniących korytarz ekologiczny, jakim jest górna Wisła wraz z jej najważniejszymi dopływami.

Stawy hodowlane Doliny Dolnej Skawy pełnią też bardzo ważną rolę w okresie wiosennej i jesiennej migracji, stanowiąc przystanek na trasie wędrówek ptaków. Bogata sieć zbiorników wodnych i w wielu miejscach naturalny charakter dolin rzecznych ściągają tu tysiące przelatujących przez tę ostoję osobników, zapewniając bogatą bazę pokarmową i miejsce

odpoczynku dla wielu gatunków, szczególnie blaszkodziobych, siewkowatych oraz czaplomatych. Stwierdzone tutaj stada osiągają największe liczebności odnotowane w Małopolsce oraz istotne dla awifauny kraju.

Dolina Dolnej Soły (OSO), kod obszaru: PLB120004

Położenie obszaru

Obszar obejmuje największe kompleksy stawów w dolinie Dolnej Soły od Kęt i Wilamowic na południu, po Oświęcim (na terenie gminy Oświęcim Stawy Poręba Wielka, Stawy Zaborze, Stawy Grojeckie, Stawy Adolfińskie oraz część Doliny Młynówki Dolnej i Macochy)

Geologia i gleby

Pod względem geologicznym obszar leży w obrębie Zapadliska Przedkarpackiego, którego podłoże budują utwory z okresu karbonu, triasu i trzeciorzędu. Zapadlisko Przedkarpackie jest rozległym obniżeniem tektonicznym o typowych cechach rowu przedgórskiego, wypełnionym formacją ilastą wieku mioceńskiego. W dolinie Soły dominują utwory ze schyłku zlodowacenia i holocenu. W dolinach rzek występują żwiry rzeczne, pospółki, mady, torfy i gliny aluwialne.

Hydrologia

Główną rzeką płynącą w omawianym obszarze jest rzeka Soła. Ponadto na obszarze tym znajduje się odcinek ujściowy prawobrzeżnych dopływów Soły: Dopływ spod Kęt i Macocha, oraz lewobrzeżne dopływy Soły:

Pisarzówka oraz Dopływ spod Małej Kępy. Znajdują się tu również ujściowe odcinki dopływów Macochy tj.

Osieczanki (prawobrzeżny dopływ) oraz Potok Malecki (prawobrzeżny dopływ).

W zachodniej części obszaru płynie również Młynówka Oświęcimska. Ponadto teren ten posiada rozbudowany system sieci melioracyjnej.

Struktura krajobrazu

Obszar obejmuje kompleks stawów hodowlanych i fragment doliny dolnej Soły od mostu drogowego na rzece Sole w mieście Kęty. Z uwagi na tylko częściowe uregulowanie rzeki Soły

w wielu miejscach ma ona charakter typowej, naturalnej rzeki podgórskiej. W niektórych miejscach doliny zachowały się zbiorowiska lasu łągowego wierzbowo-topolowego, które stanowią szczególną wartość przyrodniczą obszaru. Największą powierzchnię (ponad 37%) zajmują grunty orne. Łączna powierzchnia zbiorników to ponad 25% całego obszaru. Znaczny obszar zajmują również tereny zajęte przez rolnictwo jednak ze znacznym udziałem roślinności naturalnej. W obszarze znajdują się również tereny zabudowy jednorodzinnej i usługowej (infrastruktura gospodarcza tj. przemysłowa, handlowa, produkcyjna, usługowa).

Stawy w Brzeszczach (OSO), kod obszaru: PLB120009

Położenie obszaru

Obszar położony jest na pograniczu województw: śląskiego i małopolskiego. Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym J. Kondrackiego praktycznie cały obszar położony jest w Dolinie Górnej Wisły i tylko niewielka część na południu leży w Podgórzu Wilamowskim (na terenie gminy Oświęcim Stawy Harmęże oraz okolice wsi Pławy i Chropań – m.in. Stare Wiślisko).

Geologia i gleby

Pod względem geologicznym obszar leży w obrębie Zapadliska Przedkarpackiego, którego podłoże budują utwory z okresu karbonu, triasu i trzeciorzędu. Zapadlisko Przedkarpackie jest rozległym obniżeniem tektonicznym o typowych cechach rowu przedgórskiego, wypełnionym formacją ilastą wieku mioceńskiego. W dolinie Wisły dominują utwory ze schyłku zlodowacenia i holocenu. W dolinach rzek występują żwiry rzeczne, pospółki, mady, torfy i gliny aluwialne.

Hydrologia

Głównym ciekim przepływającym przez omawiany obszar jest Wisła. Ponadto znajdują się tu odcinki ujściowe jej prawobrzeżnych dopływów tj.: Danówki wraz dopływami, Dopływu z Jawiszowic, Młynówki Brzeszczańskiej, Młynówki Harmęskiej, Młynówki Oświęcimskiej, Pławianki oraz lewobrzeżnych dopływów tj.: Zapadzi, Gilówki, Pszczyнки, Dopływu w Jedlinie oraz Gostyni. Na omawianym obszarze znajdują się liczne rowy melioracyjne.

Struktura krajobrazu

Omawiany obszar położony jest w dolinie Wisły (odcinek o charakterze naturalnym) i swym zasięgiem obejmuje kompleks kilkunastu starych stawów rybnych. Stawy te otaczają lasy (ok. 6%), łąki (ok. 30%) oraz grunty orne (ok. 30%). Występuje tu bogata roślinność wodna i bagienna (ok. 260 gatunków roślin naczyniowych tj. grążel żółty, grzybienie białe, paproć salwinia), w rzadkim zbiorowisku łąk ostrożeńiowych występują m.in.: ostrożeń łąkowy, storczyki, bluszcz pospolity.

Korytarze ekologiczne

Obszar stanowi element międzynarodowego korytarza ekologicznego Górnej Wisły.

Dolna Soła (SOO), Kod obszaru: PLH120083

Obszar leży w mezoregionach Podgórze Wilamowickie (odcinek od mostu w Kętach-Podlesiu do mostu w Bielanych), Dolina Górnej Wisły (odcinek poniżej mostu w Bielanych). Na terenie gminy Oświęcim obszar znajduje się na terenie Grojca, Stawów Grojeckich i Rajska).

Poza łożyskiem Soły obszar obejmuje tereny przybrzeżne zajęte przez ziołorośla, łągi oraz zarośla wierzbowe, a także drobne zbiorniki wodne połączone z wodami Soły lub od nich okresowo odcięte. Jednolite płyty łągów często są podzielone aktualną granicą obszaru.

Środowisko doliny Soły w granicach obszaru pozostaje pod wpływem kaskady zapór pobudowanych powyżej (zapory w Tresnej, w Porąbce, w Czańcu).

W dokumencie „Ocena potrzeb i priorytetów udrażniania ciągłości morfologicznej rzek w kontekście osiągnięcia dobrego stanu i potencjału części wód w Polsce” Sołę na odcinku od zapory w Czańcu do ujścia do Wisły wskazuje się jako ciek szczególnie istotny dla zachowania ciągłości morfologicznej wód w Polsce, ze względu na wymaganą ciągłość liniową dla łososia.

Przedmiotami ochrony obszaru są:

A) pięć typów siedlisk przyrodniczych:

- starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne,
- pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków,
- ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne,

- łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe,
- łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe,

B) dwa gatunki płazów:

- traszka grzebieniasta,
- kumak nizinny,

C) trzy gatunki ryb:

- boleń,
- brzanka,
- głowacz białopłetwy,

D) jeden gatunek ssaków:

- wydra.

3.1.2.2. Rezerwat przyrody *Żaki*

Żaki to rezerwat przyrody (leśny) położony nieopodal Stawów Monowskich w sołectwie Dwory Drugie. Rezerwat został utworzony w 1959 roku Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Nr 18 z dnia 28.01.1959 roku. Obszar rezerwatu o powierzchni 17,52 ha obejmuje zespół naturalnego lasu grądowego z przewagą starodrzewia lipowego, obrazującego fragment pierwotnego krajobrazu doliny Wisły.

3.1.2.3. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy *Dolina rzeki Soły*

Zajmuje obszar 143 ha Doliny Soły w granicach miasta Oświęcimia obejmując także część sołectwa Broszkowice (Za Sołą). Został powołany w 1998 r w celu ochrony bioróżnorodności obszaru lasów łągowych, zachowania korytarza migracji cennych gatunków roślin i zwierząt, zaspokojenia aktualnych i perspektywicznych potrzeb w zakresie dydaktyki ekologicznej, wypoczynku i rekreacji społeczności Oświęcimia i okolic.

3.1.2.4. Użytek ekologiczny *Łęg za torami*

Zajmujący obszar 15 ha na pograniczu miasta i gminy Oświęcim (sołectwo Broszkowice) użytek to siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków.

Został powołany w 1998 r. w celu zachowania naturalnych fragmentów łągów topolowo-wierzbowych oraz istniejącej na tym terenie flory i fauny ze względów naukowych, dydaktycznych i przyrodniczych.

3.1.2.5. Pomniki Przyrody

Na terenie gminy znajdują się grupy ponad stuletnich drzew występujące w parkach podworskich w Grojcu, Porębie Wielkiej, Zaborzu, Rajsku i Harmężach. Są to głównie stare dęby i lipy o obwodzie od 4 do 6 m. Część z nich została uznanych za pomniki przyrody. Są to starodrzewia w Grojcu, Porębie Wielkiej i Zaborzu (łącznie 10 pomników wieloobektowych).

3.1.3. Punkty widokowe

W południowej części gminy Oświęcim, na pograniczu Kotliny Oświęcimskiej i Podgórze Wilamowickiego w Grojcu znajdują się miejsca (m. in. Grojecka Góra 271 m n.p.m.) z których można ujrzeć zarys Beskidu Małego, Bielska-Białej, Śląska i Jury Krakowsko-Wieluńskiej.

3.2. Atrakcje kulturowe

Bogata i burzliwa historia omawianego obszaru spowodowała, iż na terenie gminy Oświęcim możemy doszukać się wielu ciekawych miejsc dokumentujących działalność człowieka od czasów kultury lendzielskiej (4500 – 4000 r. p.n.e.) aż do dziś. W granicach gminy zewidencjonowano łącznie 138 obiektów zabytkowych (krajobrazowych, architektury i budownictwa, kapliczek i krzyży przydrożnych, sepulkralnych - cmentarze itp.) oraz 19 stanowisk archeologicznych z okresu pradziejów i średniowiecza. Np. na szczycie Góry Grojeckiej znajdują się ślady grodziska z fazy kultury łużyckiej (I wieku p.n.e. - początek epoki żelaza), a w Łazach ślady późnośredniowiecznego gródka obronnego zburzonego z rozkazu króla w XV wieku.

Swoisty urok stanowią kościoły drewniane w Porębie Wielkiej i Grojcu. Na miejscu licznych dawnych zamków fortaficjów ostały się jeszcze do dziś pałacyki neogotycko-mauretańskie, o mniej lub więcej pierwotnym wyglądzie jak: w Grojcu, Porębie Wielkiej, Rajsku oraz Harmężach. Cech architektury dworskiej można się doszukać w obiektach na Zaborzu i

Adolfinie. Wszystkie budynki podworskie otoczone są pozostałością drzewostanów parkowych.

3.2.1. Muzea i skanseny

Miejsce Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau, Były Niemiecki Nazistowski Obóz Koncentracyjny i Zagłady

Unikatowym w skali świata jest Muzeum utworzone w 1947 roku na terenie byłych hitlerowskich obozów koncentracyjnych Auschwitz i Birkenau, wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Muzeum odwiedza rocznie półtora miliona turystów - pielgrzymów, koronowane głowy, przywódcy państw, przedstawiciele organizacji międzynarodowych. Na terenie obozu w Brzezince mieści się Międzynarodowy Pomnik Ofiar Faszyzmu.

Najważniejsze punkty przy zwiedzaniu Muzeum Auschwitz-Birkenau w Brzezince:

- "Brama Śmierci" - główna brama wjazdowa do byłego obozu, przy której ciągnie się ogrodzenie z drutów kolczastych, a wewnątrz znajdują się parterowe budynki z surowej cegły oraz główna wartownia obozu. Nad bramą, przez którą przebiega tor kolejowy, wznosi się piętrowa wieża wartownicza, z której okien można zobaczyć panoramę byłego obozu.
- Na końcu torów kolejowych wznosi się rozłożysty Międzynarodowy Pomnik Ofiar Faszyzmu.
- Wzdłuż torów kolejowych, równoległych do drogi ok. 800 m. długości, znajduje się tzw. rampa, przez którą przybywały do obozu setki tysięcy ludzi. Tu zostawiano ich bagaże i dokonywano selekcji, ok. 25% ludzi kierowano do pracy, pozostałych wprost do komór gazowych. Rzeczy zagrabione ofiarom magazynowano w pobliskich drewnianych barakach nazwanych przez więźniów "Kanada".
- Jeszcze przed wybudowaniem krematoriów, istniały w 1942 roku w Brzezince dwie komory gazowe. Jedna z nich mieściła się w tzw. "Czerwonym Domku" i chłopskiej zagrodzie tzw. "Białym Domku". Niemcy określali je "bunkier 1" i "bunkier 2".

- Ruiny Krematorium. Wiosną 1943 roku siłami więźniów wybudowano potężne krematoria II i III, których ruiny widnieją po obu stronach Pomnika. Każde z nich miało po 5 piecy trzyretortowych w których można było spalić ponad 2000 zwłok w ciągu doby. Znajdowały się w nich podziemne rozbieralnie i komory gazowe, które mogły jednorazowo pomieścić do 3000 ludzi. Zwłoki przewożono windą do pieców znajdujących się wyżej. Do zabijania używano gazu - cyklonu B - czyli silnie trującego cyjanowodoru. Śmierć gazowanych następowała w ogromnych męczarniach po ok. 10 minutach. Oprócz krematoriów II i III, których urządzenia Niemcy przed wkroczeniem Armii Czerwonej zdemontowali i wywieźli do Rzeszy, istniały jeszcze krematoria IV i V. Przed ruinami krematorium IV do dziś zachował się stawek do którego zsypywano prochy spalonych zwłok.

Rejestr zabytków nr A-714/95.

Skansen Pszczelarski w sołectwie Grojec

Na terenie obiektu grojeckiego pszczelarza – Krzysztofa Zycha znajduje się ponad 70 eksponatów pochodzących nawet z początku XX w. Poza zbiorem uli możemy tu znaleźć unikalne miodarki, podkurzaczki, walce, prasy do węzy, odsklepacze, podkarmiaczki itp.

3.2.2. Budowle sakralne

Kościół parafialny pod wezwaniem Św. Wawrzyńca w Grojcu

Kościół św. Wawrzyńca w Grojcu powstał w 1671 r. z fundacji Zygmunta Porębskiego, od tego czasu był kilkakrotnie przebudowywany. Kościół orientowany, jednonawowy, drewniano – murowany. Nawa i węższe, trójbocznie zamknięte, prezbiterium są drewniane – wzniesione w konstrukcji zrębowej, o ścianach oszalowanych pionowo z listowaniem. Kaplica otwarta do wnętrza nawy oraz zakrystia są murowane. Odrzwia wejścia z kruchty południowej do nawy mają nadproże o wykroju w tzw. ośli grzbiet. W nawie i prezbiterium znajdują się stropy z fasetami, pokryte barwnymi malowidłami barokowymi.

Kościół leży na Szlaku Architektury Drewnianej. Rejestr Zabytków Nr A-227/78

Kościół parafialny pod wezwaniem św. Bartłomieja w Porębie Wielkiej

Świątynię zbudowano w XVI w. i jest to jeden z najstarszych kościołów na Pogórzu Śląskim. Świątynia ma charakter późnogotyckiego kościoła odmiany śląskiej. Składa się z nawy i węższego zamkniętego trójbocznie prezbiterium z dobudowaną zakrystią, pokrytych blachą. Wewnątrz kościoła można podziwiać późnogotyckie portale z nadprożami wyciętymi w tzw. ośle grzbiety, a na ścianach i stropach widnieją polichromia młodopolska. Rokokowe ołtarze, ambonę oraz prospekt organowy datuje się na koniec XVIII w., natomiast chrzcielnica jest klasycystyczna. Zaciekawiają też późniejsze XIX-wieczne dzieła malarskie A. Giebułtowskiego i A. Grottgera. Ochronie konserwatorskiej na podstawie wpisu do rejestru zabytków (nr A - 364/78) podlega budynek kościoła w całości, wraz z najbliższym otoczeniem tj. cmentarz wraz ze starodrzewem, oraz wyposażenie kościoła, (objęte ochroną na podstawie odrębnego wpisu do rej. nr B-68

Kościół parafialny pod wezwaniem Michała Archanioła we Włosienicy

Kościół zbudowany został w 1843 roku. Najdłużej urzędującym proboszczem w parafii był ks. Józef Grudziński, który sprawował tam swoją posługę 37 lat (od 1904 roku). Z jego probostwa położono posadzkę w kościele, a także ustawiono główny ołtarz z drzewa modrzewiowego. W 1910 roku kościół restaurowano pod okiem Aleksandra Mroczkowskiego. W kościele znajdują się organy posiadające ok. 30 głosów.

3.2.3. Zabytki architektury i budownictwa

Pałac Radziwiłłów w Grojcu

Neogotycki, murowany pałac w Grojcu z mansardowym dachem, związany z rodem min. Bobrowskich i Radziwiłłów, powstał w XIX wieku. W latach 50-tych XX wieku w całości został przystosowany dla potrzeb Państwowego Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego dla Dzieci. Pałac otoczony jest parkiem krajobrazowym o pomnikowym drzewostanie.

Rejestr Zabytków Nr A-63/91.

Dwór w Harmężach

XIX-wieczny dwór w Harmężach (obecnie Zespół Szkolno-Przedszkolny) posiada unikalną formę fasady w stylu dworku romantycznego. Dwór otoczony jest przez kompleks parkowy z kilkoma starymi drzewami, stanowiącymi pomniki przyrody.

Rejestr Zabytków Nr A-290/78.

Dwór w Porębie Wielkiej

Dwór (obecnie szkoła podstawowa) wzniesiony w 1876 roku przez hr. Ignacego Bobrowskiego według planów Franciszka Marii Lanci'ego w stylu neogotycko-mauretańskim, murowany, piętrowy, częściowo zniekształcony przebudową dokonaną w roku 1958, stanowi przykład eklektycznej architektury dworskiej.

W sąsiedztwie dworu znajdowała się oficyna drewniano-murowana tzw. "Grottgerówka" z 1768 r., w której mieszkał w 1866 r. Artur Grottger, tworząc tu rysunki z cyklu "Wojna". W 2000 roku została zburzona ze względu na zły stan techniczny. Obiekty zlokalizowane są na terenie angielskiego krajobrazowego parku roślinno-wodnego z połowy XVIII wieku. Ochronie konserwatorskiej podlega budynek dworu oraz park.

Rejestr Zabytków Nr A-290/78.

Pałac Bobrowskich w Rajsku

W Rajsku mieści się pałac wzniesiony w XVII w. przez hrabiów Bobrowskich. Stanowi dobry przykład eklektycznej architektury rezydencjonalnej, z wieloboczną basztą narożną i krenelażowymi attykami. Budynek otacza dawna zabudowa gospodarcza. Całość zlokalizowana jest na terenie parku krajobrazowego z pomnikowym drzewostanem.

Rejestr Zabytków Nr A-286/78.

3.2.4. Stanowiska archeologiczne

Na terenie gminy Oświęcim znajduje się 19 stanowisk archeologicznych z których najciekawsze to Góra Grojecka i Łazy.

Góra Grojecka

Neolityczna osada kultury lendzielskiej usytuowana na Górze Grojeckiej (270,3 m n.p.m.) wcinającej się cyplem w dolinę zalewową Sołygiczne i obszar 104-49 nr st. ob. 1 nr rej. A-438/8 grunty pól uprawnych nr 935/1, 935/2, 935/3, 935/4, 935/5, 935/8, 935/9, 935/10, 935/11, 939/1, 939/2, 938, 940, 941. Badania archeologiczne potwierdziły stałość osadnictwa w rejonie Grojeckiej Góry od neolitu okresu wpływów kultury lendzielskiej (4500 – 4000 r. p.n.e.) do epoki brązu – kultury łużyckiej okresu halsztackiego (700– 400 r. p.n.e.), a nawet epoki żelaza (początek n.e.).

Stanowisko archeologiczne w Łazach

Średniowieczny gródek stożkowaty, stanowisko 1, usytuowany na wysuniętym cyplu, otoczonym z trzech stron wodami stawu rybnego (dz. katastralna pgr 101/4). Posiada regularny kształt kołisty o średnicy ok. 30 m i otoczony jest dość dobrze zachowaną fosą o szerokości ok. 1,5 m oraz zewnętrznym wałem porośniętym zabytkowymi dębami. Ochronie konserwatorskiej na mocy wpisu do rej. zabytków pod Nr A-441/84 podlega obszar w granicy parceli nr 101/4.

3.2.5. Kapliczki przydrożne

Na szczególną uwagę zasługują liczne i urokliwe kapliczki przydrożne, murowane, wolno stojące lub nadrzewne. Do tej pory w niektórych wsiach, w maju, zbierają się ludzie, by śpiewać przy nich maryjne pieśni. Ludzie kwieją je z okazji ważnych świąt. Największe nagromadzenie kapliczek znajduje się w Grojcu (poniżej zestawienie 24 grójeckich kapliczek opracowane przez Adama Chowańca).

- a) Kapliczka na skrzyżowaniu ul. Beskidzkiej z ul. Leśna Grobel.

Kapliczka ta stoi na posesji p. Noworyta. Według napisu w kapliczce postawił ją Michał Snażyk i jego żona Zofia w 1830 r. Obecną kapliczkę fundował Jan Miłośnyk wraz z żoną Maryanną ze Śreniawskich w roku 1880. Według opowiadania gospodarzy, kapliczka którą postawili

państwo Snażykowie była to kapliczka na postumencie, na której stała figura Chrystusa upadającego pod krzyżem. Nakryta była drewnianym daszkiem opartym na 4 drewnianych słupkach. Kapliczka była otwarta. Pan Miłończyk w roku 1880 wybudował w tym samym miejscu, całkowicie nową, murowaną kapliczkę, do której przeniesiono figurę Chrystusa. Jaka była intencja postawienia tej kapliczki nikt już dzisiaj nie wie. W kapliczce są dwa napisy. Pierwsi założyciele Michał i Zofia z Snażyk R.P. 1830 Proszą przechodniów o Zdrowaś Marya Fundatorowie zaś są Jan Miłończyk i Maryanna ze Śryawskich żona R.P. 1880 Proszą o wstawiennictwo.

b) Kapliczka na ul. Głównej przed Łazami

Kapliczka stoi na posesji państwa Marszałek. Stoi ona na miejscu, gdzie według opowiadania starych mieszkańców wsi zostały pochowane w roku 1790 małe dzieci zmarłe na zarazę. Ze starych ksiąg parafialnych wiadomo, że w tym czasie we wsi panowała pustulis czyli ospa. W samym Grojcu zmarło 48 dzieci do 14 lat. Ówczesne przepisy sanitarne nie zezwalały na pochówek zmarłych na zarazę na cmentarzu ogólnym, który znajdował się wtedy wokół kościoła. W kapliczce znajduje się obraz Matki Bożej.

c) Kapliczka Matki Bożej na ul. Puściny.

Kapliczka znajduje się na posesji państwa Wojtala. Na pamiątkę zmarłych córek Zofii i Wiktorii, Wincenty Wojtala i jego żona Agata postawili tę kapliczkę w roku 1938.

d) Kapliczka św. Jana Nepomucena na ul. Lanckorona w Łazach.

Kapliczka stoi na posesji państwa Kolasa i została wybudowana zaraz po zakończeniu I wojny światowej. Pieniądze na budowę kapliczki wyłożył ówczesny właściciel majątku w Łazach pan Józef Plesner. Również użyczył kawałek gruntu na jej postawienie.

e) Kapliczka na ul. Beskidzkiej na tzw. Młyńskich Łąkach – naprzeciwko stacji benzynowej.

Kiedy została wybudowana i w jakiej intencji, oraz przez kogo, niewiadomo. Starsi ludzie opowiadali, że dawniej w tej kapliczce była figurka Chrystusa Frasobliwego zrobiona z drewna, lecz w latach 80-tych została ukradziona a na to miejsce została wstawiona figurka Matki Bożej.

f) Kapliczka Matki Bożej i Pana Jezusa na ul. Czajki.

Kapliczka stoi na posesji państwa Katańskich. Ufundowali ją Jan i Anna Katańscy w roku 1948. W tym też roku kapliczkę poświęcił ówczesny proboszcz ks. Walenty Chyc. Kapliczkę ufundowano w intencji szczęśliwego powrotu z wojny pana Jana oraz za szczęśliwe zakończenie II wojny światowej.

g) Kapliczka Matki Boskiej na ul Czajki.

Kapliczka stoi na posesji państwa Gieras. Została wybudowana przez Franciszka Zemlaka w latach 30-tych XX wieku. Pierwotnie figurka stała na drewnianym słupie. Obecną kapliczkę, w latach 80-tych, ufundowała Antonina Zemlak – synowa Franciszka. Wnuczka fundatora, pani Gieras nie zna intencji postawienia tej kapliczki.

h) Figurka Matki Bożej na ul. Beskidzkiej.

Figurka ta stoi na posesji państwa Fabia, koło stawu, przy wjeździe do młyna Lenika. Została ona ufundowana przez panią Błasiak w roku 1989, w intencji przemian polityczno-społecznych w Polsce, a także dla uczczenia Matki Bożej.

i) Kapliczka Matki Bożej na ul. Skotnica.

Kapliczka stoi na posesji pani Cieślik. W tym miejscu kapliczka stała od bardzo dawna. Dawniej była umieszczona na starej lipie, lecz w roku 1961 piorun uderzył w drzewo i wraz z lipą uległa zniszczeniu również kapliczka. Na tym samym miejscu pan Cieślik wybudował nową kapliczkę, na betonowym słupie, w której umieszczono mniejszą figurkę Matki Bożej. W tej poprzedniej kapliczce figurka była dużo wyższa.

j) Kapliczka Matki Bożej Różańcowej i Serca Pana Jezusa na ul. Skotnica.

Kapliczka znajduje się na posesji pani Heleny Zduniak. Wybudował ją nieżyjący mąż pani Heleny – Stefan. Kapliczkę postawiono z potrzeby serca, z prośbą o wstawiennictwo w latach 90-tych XX wieku.

k) Kapliczka świętego Antoniego na ul. Kasztanowej, między stawami.

Kapliczka wisi na starym dębie i przedstawia świętego Antoniego pod krzyżem. W roku 1995 kapliczkę tę odnowił p. Andrzej Kolasa. Według opowiadania pana Jana Walusa, kapliczkę ufundowała księżna Wilhelmina Radziwiłł, ówczesna właścicielka tych stawów, na miejscu,

gdzie ponoć „straszyło”. Księżna Wilhelmina Radziwiłł była w latach 1905 – 1936 właścicielką Grojca.

l) Figura Matki Bożej na ul. Jagiellończyka.

Figura na wysokim postumencie stoi w otoczeniu starych lip na posesji pana Janusza Sporysza. Według wspomnień pani Wandy Sporysz fundował ją pradziadek jej męża Stefana – Mikołaj Sporysz z pierwszą żoną Marianną Olszowską. Figurę postawiono w czasie gdy budowano murowany dom (obecnie nieistniejący). Na domu tym była data 1826 r. Nie wiadomo w jakiej intencji ją postawiono.

m) Kapliczka Matki Bożej na ul. Bagiennej.

Na posesji pana Matusiaka, na lipie, wisi kapliczka, którą w latach 60-tych XX wieku fundował Ignacy Matusiak z żoną Zofią. Kapliczkę tę ufundowali w intencji pomyślnie zakończonej sprawy.

n) Kapliczka Matki Bożej na ul. Beskidzkiej, na Stawach Grojeckich, naprzeciwko starej (byłej) szkoły.

Kapliczka wisi na dębie przed domem państwa Krzemień. Dawniej wisiała na brzozie, która została usunięta ze starości, a kapliczkę przeniesiono. Kapliczka została ufundowana i wykonana przez pana Ignacego Kawkę jako dziękczynienie za uratowanie osady z zawieruchy wojennej. Została ona zbudowana w pierwszych dniach po zakończeniu II wojny światowej.

o) Kapliczka Matki Bożej na ul. Kolistej.

Kapliczka stoi na posesji pani Kukła. Pierwszą kapliczkę ustawiono na wiśni jako wotum za uratowanie stodoły od uderzenia pioruna. Stodoły stały około 50 metrów od drzewa, do którego uderzył piorun. Obecną kapliczkę postawiono w 2002 roku, i tego samego roku, w maju 2002 poświęcił ją ks. Proboszcz Józef Zborek.

p) Kapliczka Matki Bożej na ul. Kolistej

Kapliczka znajduje się na posesji państwa Marii i Franciszka Górskich. Ufundowali ją po II wojnie światowej rodzice pani Marii, państwo Maria i Franciszek Szczerbowski jako dziękczynienie za doznanie łaski i z prośbą o dalszą opiekę.

q) Kapliczka Świętej Rodziny na ul. Grojeckiej na Zaborzu, za stawami.

Kapliczka wisi na lipie na roli państwa Śreniawskich. Kiedy została fundowana i w jakiej intencji nikt już dzisiaj nie pamięta. Pani Maria Śreniawska mówiła, że mieszka tutaj prawie 70 lat, i że kapliczka już była. Wspominała też, że w czasie II wojny światowej uciekali z pola pod tą lipę w czasie ostrzeliwania przez niemiecką artylerię przeciwlotniczą samolotów alianckich bombardujących Oświęcim. Bateria takich dział stała za cmentarzem w Grojcu.

r) Kapliczka Matki Bożej Częstochowskiej na ul. Grojeckiej na Zaborzu.

Kapliczka znajduje się z tyłu, za domami rodziny Lasatowiczów. Kapliczkę tę ufundowali państwo Zofia i Albin Lasatowicz. On również całą kapliczkę wyrzeźbił. Obraz Matki Boskiej Częstochowskiej namalowała na desce pani Barbara Młynarska ze Starej Wsi (żona bratanka pani Zofii). Kapliczkę tę poświęcił w dniu 12 sierpnia 2003 r. siostrzeniec pani Zofii, ksiądz biskup Kazimierz Nycz, przy udziale ks. Proboszcza Józefa Zborka. Kapliczka została postawiona jako dziękczynienie, za otrzymane łaski. W Mieście i Gminie Oświęcim kapliczka ta jest trzecią kapliczką poświęconą w nowym tysiącleciu

s) Kapliczka Chrystusa Frasobliwego na ul. Grojeckiej na Zaborzu.

Kapliczka stoi na posesji państwa Anastazji i Stanisława Kukła. W tym miejscu kapliczka stoi od bardzo dawna. Według opowiadania pani Anastazji, jej dziadek Komendera, który dożył ponad 90 lat, pamiętał, że kapliczka już stała. Jeszcze wcześniej mieszkali w tym domu państwo Żmuda i za ich pobytu kapliczka już była. Figurka, która była pierwotnie umieszczona w kapliczce, ukradziona została ok. 30 lat temu i była tak duża, że zajmowała całą kapliczkę. Po jej kradzieży, nową figurkę wyrzeźbił pan Albin Lasatowicz. Figurka ta uległa naturalnemu zniszczeniu. W roku 2002 państwo Kukła zakupili w Veritasie nową figurkę, którą umieszczono w kapliczce. Kapliczka ta stoi na dębowym słupku. Skrzynka kapliczki oraz słupek zostały wymienione na nowe w latach 50-tych XX wieku.

t) Kapliczka Matki Bożej na ul. Zerwisko, na Stawach Grojeckich.

Kapliczka - grotta Matki Bożej znajduje się na posesji państwa Zofii i Stanisława Tępka. Jak opowiada pani Zofia Tępka, która własnoręcznie wybudowała tę kapliczkę, bez niczyjej pomocy w roku 1985. Ufundowana została jako podziękowanie Matce Bożej za wyzdrowienie jej córki, która jako dziecko, przed 20 laty idąc do szkoły została potrącona przez autobus. Pani

Zofia, za uratowanie córki ofiarowała się sama wybudować kapliczkę. Jej prośba została wysłuchana. Dziewczynka wypadek przeżyła i wyzdrowiała. Kapliczkę poświęcił proboszcz parafii M.B. Wspomożenia Wiernych ks. Kazimierz Skatka w obecności ks. wikariusza Smółki oraz ks. Tomaszka z Czechosłowacji pod koniec lat 80-tych XX w. Obecnie przy kapliczce okoliczni mieszkańcy śpiewają w maju pieśni maryjne.

u) Kapliczka Świętego Ambrożego na ul. Ogrodowej.

Kapliczka stoi na posesji pana Krzysztofa Zycha. Święty Ambroży jest patronem pszczelarzy, a pan Zych jest pszczelarzem. Postanowił postawić kapliczkę do swego patrona z prośbą o opiekę. Kapliczkę wykonał rzeźbiarz z Nowego Bierunia pan Ireneusz Wierzba. Postawiono ją pod koniec września 2003 roku. Kapliczka została poświęcona w dniu 6 grudnia 2004 r. przez ks. Proboszcza Józefa Zborka przy udziale ks. Proboszcza Jacka Jaskierni z Malca. W Mieście i Gminie Oświęcim kapliczka ta jest czwartą kapliczką poświęconą w nowym tysiącleciu

v) Kapliczka Chrystusa Frasobliwego „Na Rudkach”.

Kapliczka stoi na posesji państwa Heród. Według opowiadania pana Andrzeja Heród kapliczka była już dawniej, bo gdy w roku 1920 rolę zakupił jego dziadek Jan Płonka, kapliczka już stała. Poprzedni właściciel pan Gębala w 1920 roku wyjechał na osadnictwo do Wielkopolski, w okolicy Poznania. Intencja jej wybudowania zaginęła w mrokach czasu.

w) Kapliczka Matki Bożej na ul. Sportowej

Kapliczka stoi przed domem państwa Piskorz, od strony „zapłocia”. Historia jej postawienia, oraz sama płaskorzeźba jest bardzo ciekawa. Katarzyna Snażyk, prababka obecnej właścicielki Wandy Piskorz miała córkę, która w wieku 12 lat zmarła. Matka przeżywała rozpacz po stracie ukochanej córki Franciszki. Pewnej nocy miała sen. Przyśniła jej się Matka Boska z dzieciątkiem, lecz to dziecko miało przełożoną nogę przez rękę Matki Boskiej. Pani Katarzyna przedstawiła swoją wizję miejscowemu stolarzowi i według jej wizji pan Durańczyk z Łazów zrobił płaskorzeźbę. Kapliczkę postawiono przed domem i poświęcono w intencji zmarłej Franciszki w 1920 roku. Po prawej stronie, w dolnym narożniku jest napis „Opiekun W(awrzyniec) Snażyk – 1920”. Kapliczka, jak i znajdująca się w niej płaskorzeźba była odnawiana w roku 1984 przez pana Władysława Skęczka.

x) Kapliczka na Zaborzu na ul. Gościnnej

Kapliczka ta znajduje się na posesji państwa Rosiek. Postawiono ją w 2004 roku. W środku kapliczki znajduje się obraz Świętej Rodziny zakupiony w Częstochowie przez właściciela. Podstawę kapliczki z konara drzewa wykonał zamieszkały w Złotoryi szwagier p. Rosiek. Intencją jej postawienia to prośba o opiekę nad mieszkającymi przez Świętą Rodzinę.

3.3. Atrakcje specjalistyczne

Oznakowane trasy turystyczne

Przez teren Gminy przebiega kilka wyznaczonych tras turystycznych:

Szlaki piesze:

- liczący 54 km Szlak Zabytków Ziemi Oświęcimskiej oznaczony na żółto,
- Szlak Ewakuacji Więźniów Oświęcimia oznaczony na niebiesko.

Szlaki rowerowe:

- Grojec Tarniówka - Grojec Bugaj (4,9 km);
- Harmęże - Brzeszcze Zarudzie (7,7 km);
- Pętla Oświęcim - Nidek - Oświęcim (48,2 km);
- Czernichów - Nidek (32,9 km);
- Greenways R4 Rudno - Harmęże (54,1 km);

Szlak wodny: Atrakcją turystyczną stanowi również śluza i kanał żeglugowy na Wiśle (15,5 km) w Dworach Drugich. W ramach programu "Kaskada Górnej Wisły" w 1978 roku rozpoczęto budowę śluzy i kanału między Dworami a Preciszowem - Lasem celem udostępnienia rzeki Wisły do żeglugi śródlądowej.

Baza towarzysząca

Na terenie gminy istnieją prawie w każdym sołectwie obiekty sportowe ludowych klubów sportowych, przy większości szkół nowoczesne sale gimnastyczne, domy ludowe wraz z salami widowiskowymi, 2 gimnazja w tym jedno nowowytbudowane w Zaborzu. Możliwe jest korzystanie z boisk na otwartych obiektach sportowych i halach (Rajsko, Harmęże, Zaborze). Funkcjonuje sieć bibliotek wiejskich, 4 zespoły śpiewacze: w Broszkowicach, Brzezince, Grojcu,

Porębie Wielkiej i Rajska. W związku z pełną możliwością hotelowo-noclegową w mieście Oświęcim, gmina Oświęcim stanowi doskonałą bazę turystyczno-rekreacyjną a przy doskonałej komunikacji bazę wypadową do dalszych jednodniowych wycieczek turystyczno-krajoznawczych.

W prywatnym Ośrodku Rekreacji i Sportu w Babicach chętni mogą uczyć się jazdy konnej. Atrakcją jest konny spacer brzegiem Wisły z Babic, aż do granic Woli (woj. śląskie), pozwalający podziwiać uroki okolicy. Jest to propozycja dla jeźdźców ze stażem, początkujący muszą się dopiero z końmi zaprzyjaźnić. Robią to przez poznanie żelaznych reguł zachowań, naukę anatomii, proste prace w stajniach, obrządek, itd. Konie są łagodne, więc odwdzięczają się swym bezpiecznym grzbietem. Ośrodek prowadzi także tresurę koni prywatnych.

Miłośników wędkarstwa gmina Oświęcim zaprasza m.in. do Rajska. W kilkunastu tutajskich łowiskach, powstałych po eksploatacji żwiru, pływają okazy takich gatunków ryb jak: szczupaki, sandacze, karpie, węgorze, pstrągi, oraz jesiotry.

Ważną rolę w rozwijaniu funkcji rekreacyjnej i turystycznej gminy Oświęcim spełnia także Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji (OKSiR).

Imprezy oraz ważniejsze działania podejmowane przez OKSiR :

I. Obchody ważniejszych rocznic historycznych związanych z miejscami pamięci narodowej:

1. Rocznicą wyzwolenia obozu zagłady w Oświęcimiu-Brzezince
2. Rocznicą uchwalenia Konstytucji 3 Maja
3. Rocznicą zakończenia II Wojny Światowej
4. Rocznicą Boju pod Rajskiem
5. Rocznicą odzyskania niepodległości

II. Imprezy kulturalne i zajęcia animacyjne:

1. Koncert kolęd i pastorałek w wykonaniu zespołów amatorskiego ruchu artystycznego gminy Oświęcim
2. Noworoczne spotkanie z przedstawicielami biznesu oraz lokalnych organizacji społecznych
3. Ferie zimowe z OKSiR – zajęcia artystyczne i sportowe dla dzieci i młodzieży, w tym: turnieje minisiatkówki, tenisa stołowego, unihokeja, piłkarzyków, szachowe, warsztaty kulinarne, plastyczne, z wikliny papierowej, taneczne.
4. Jubileusz par małżeńskich „Złote Gody”
5. Spotkanie z Tradycją Świąteczną – Wielkanoc

6. Gminny Przegląd Piosenki Dziecięcej „NUTKA”
7. IX Sołecki Bieg Przełajowy w Zaborzu
8. Gminne obchody Dnia Dziecka
9. W drodze na szczyt - Gminny Dzień Sportu
10. Dni Gminy Oświęcim
11. Wakacje z OKSiR – zajęcia artystyczne i sportowe dla dzieci i młodzieży, wycieczki, zabawy, bale, warsztaty tematyczne
12. Obchody Święta Plonów, tradycyjne „Dożynki”
13. Wystawy lub wernisaże
14. Wędrówki z Mikołajem – spotkania dla dzieci i młodzieży
15. Spotkanie z Tradycją Świąteczną – Wigilia Bożego Narodzenia

Znajdujące się na obszarze gminy Oświęcim atrakcje turystyczne oraz atrakcje specjalistyczne sprzyjają uprawianiu różnych form rekreacji i turystyki, takich jak:

- Wędkarstwo
- Wędrówki wodne
- Wędrówki piesze
- Wędrówki rowerowe
- Bird watching.

Źródła:

<https://gminaoswiecim.pl/>

<http://www.oswiecim-gmina.iaw.pl>

<https://pl.wikipedia.org>

<http://www.powiat.oswiecim.pl>

<http://natura2000.org.pl>

<http://krakow.rdos.gov.pl>

<http://gdos.gov.pl>

<http://www.naszgrojec.pl>

<http://www.wuoz.malopolska.pl/index.php/rejestr-zabytkow>

<http://dolinasoly.eu>

<https://malopolska.szlaki.pttk.pl/>

<https://www.nid.pl>